

MØTEPROTOKOLL

Bispemøtet

Dato: 12.-16. februar 2018
Sted: Oslo, Voksenaasen Kultur- og
Konferansehotell
Arkivsak: 18/00391

Tilstede:

Helga Haugland Byfuglien, <i>preses</i>	Nidaros
Solveig Fiske	Hamar
Ingeborg Midttømme	Møre
Halvor Nordhaug, <i>visepreses</i>	Bjørgvin
Atle Sommerfeldt	Borg
Stein Reinertsen	Agder og Telemark
Per Arne Dahl	Tunsberg
Olav Øygard	Nord-Hålogaland
Ann-Helen F. Jusnes	Sør-Hålogaland
Herborg Finnset	Nidaros
Kari Veiteberg	Oslo
Anne Lise Ådnøy	Stavanger

Andre: Christofer Solbakken generalsekretær
Helge Kollerøs Nylenna rådgiver

SAKSLISTE**Side****Saker til behandling**

1/18	Orienteringssaker	3
2/18	Referatsaker	3
3/18	Kontaktmøter	4
4/18	EVU-saker	4
5/18	Tilsyn, ledelse og arbeidsgiversaker	5
6/18	Rapport fra arbeidsgruppen for LHBT	6
7/18	Olavstipend 2019	7
8/18	Høring - Revisjon av hovedgudstjenesten	7
9/18	Lærebehandling - liturgisk musikk	8
10/18	Den norske kirkes grunnlag	8
11/18	Bispemøtet i ny kirkeordning	9
12/18	Ledelse av prestedtjenesten - rolle og ansvar for Kirkerådet, biskop og prost	10
13/18	Pilegrimstradisjoner og kirkelig samhandling	11
14/18	Kirken i det offentlige rom	12
15/18	Islam i Norge i 2018	12

20.02.2018

Christofer Solbakken
Møtesekretær

Saker til behandling

1/18 Orienteringssaker

1. Innføring av «Veien til vigslet tjeneste» (VTVT)
2. Årsrapport for Bispemøtet 2017
3. Kirkerådet 25.-26. januar 2018
4. Deltakelse på kirkelederkonferanse i Kirkenes Verdensråd (KV)
5. Nasjonaljubileet 2030
6. Personvern - saksbehandling
7. Styringsgruppe for "Rød knapp"
8. Situasjon rundt lokal kirkeleder fengslet i Moskva
9. Om VTP
10. Prosjekt i Stavanger bispedømme - "Stavangerkirkene mot 2020"
11. Tilsettingssak i Sør-Hålogaland bispedømme

Vedtak

Sakene ble tatt til orientering.

2/18 Referatsaker

Det forelå følgende referatsaker:

- BM 2/18-1 Referat fra bispemøde i København januar 2018
- BM 2/18-2 Letter to Church leaders about the CoS Worship Book
- BM 2/18-3 Protokoll fra KATLUSA 6.12.17

Vedtak

Sakene ble tatt til orientering.

3/18 Kontaktmøter

1. Kirkerådet

Se sak BM 12/18 Ledelse av prestedtjenesten.
Innspill til de forestående forhandlinger av ny hovedtariffavtale.
Direktør Jens-Petter Johnsen
Avdelingsdirektør Jan-Rune Fagermoen
Avdelingsdirektør Ole Inge Bekkelund
HR-sjef Sissel Vartdal
Marit Halvorsen Hougsnes, KA
Randi Letmolie, KA

2. Vernetjenesten

Se sak BM 5/18.
Nasjonalt hovedverneombud Dag-Tormod Milje
Hovedverneombud i Tunsberg Geir Holberg

3. Pilegrimsarbeid

Se sak BM 14/18.
Nasjonalt pilegrimssenter ved Hans Morten Løvrød
Pilegrimssenter Oslo ved Roger Jensen

4. Seminar om «Islam i Norge 2018»

Se sak BM 16/18.
Bushra Ishaq, lege, forsker og forfatter
Forsker Sindre Bangstad, KIFO
Førsteamanuensis Anne-Hege Grung, Universitetet i Oslo

Vedtak

Sakene ble drøftet.

4/18 EVU-saker

1. Hva skal ordnes lokalt/regionalt og hva skal koordineres sentralt?

Bispemøtet har ansvar for å koordinere arbeidsgiverpolitikken på EVU-feltet for prester. EVU-tiltak planlegges og gjennomføres både lokalt, regionalt og sentralt. Bispemøtets koordineringsansvar konsentrerer seg primært om det sentrale nivået, men legger også opp til å understøtte arbeid på lokalt og regionalt nivå gjennom tilrettelegging for utvikling av sammenhengende plandokumenter. Bispedømmets samlede EVU-ressurser må tilgodeses både lokale, regionale og sentrale tiltak. Da biskopene sitter samlet i Bispemøtet og gjøre vedtak, er det avgjørende at det også foreligger en omforent holdning til felles ressursbruk med tanke på sentrale kurs.

2. Medbestemmelse og Bispemøtets medvirkning i SEU

Sentralt etterutdanningsutvalg (SEU) er et avtalefestet, partssammensatt utvalg for utøvelse

av medbestemmelse. Formålet med medbestemmelse er at arbeidstaker og arbeidsgiver sammen skal bidra til best mulig håndtering av saker. I medbestemmelsesorganer sondres det mellom saker til hhv informasjon, drøfting og forhandling. SEU har ingen saker til forhandling, bare til informasjon og drøfting. Noen typer saker er partene avtalemessig forpliktet på å drøfte i SEU, og det skal tas hensyn til drøftingen i den videre behandlingen av saken. Bispemøtets medvirkning i SEU og drøftingens karakter innenfor rammen av medbestemmelsesinstituttet kan medføre at biskopene i noen grad blir forpliktet på utfallet av drøftingen. Dette krever både bevissthet på rolle og prosess.

3. Sentral kursutvikling

Kompetanserådet har i sitt møte i januar 2018 drøftet aktuelle emner for utlysning høsten 2018. Det utlyses også et nytt kurs om «Tro og livssyn i Sapmi».

4. Kurs om ledelse i soknet

I behandlingen av fremtidig kursutvikling i oktober 2017, uttalte Bispemøtet at «det foreslåtte kurset om ledelse i ny kirkeordning bør utsettes til kirkeordningen er tydeligere beskrevet», jf sak BM 33/17.

Vedtak

1. Bispemøtet vil styrke samhandlingen mellom kirke og academia med sikte på å utvikle de rette og gode kurs til rett tid. I den forbindelse er det avgjørende at kostnader knyttet til gjennomføring av enkelte kurs og det økonomiske handlingsrommet for den enkelte biskop og bispedømme i størst mulig grad klargjøres. En større grad av oversikt og langsiktig forutsigbarhet må synliggjøres og sikres gjennom en revisjon av årshjulet.

2. Bispemøtet er glad for at det er fremforhandlet en egen tilpasningsavtale for EVU for prestene, og ønsker at denne skal videreføres. Bispemøtet er også innstilt på å ta ansvar for arbeidsgiversiden i SEU. Dette innebærer at Bispemøtet går inn i noen helt bestemte arbeidsgiverfunksjoner som i noen grad vil begrense biskopenes handlingsrom.

3. Bispemøtet har drøftet kompetanserådets skisse til fremtidige kurs, og vil anbefale følgende kurs:

- Teologi og forkynnelse i høytidene, MF, 20 stp (oppstart våren 2019)
- Daglig ledelse i soknet, TF, VID, MF, 15 stp (oppstart høsten 2019)

5/18 Tilsyn, ledelse og arbeidsgiversaker

Det er meldt inn følgende saker:

1. #metoo og situasjonen i kirken. Rutiner for varsling.
2. Konflikthåndtering (Hamar)
3. Kompetanse i håndtering av saker om vold og seksuelle overgrep (Hamar)
4. Sted for kirkelig vigsel (Stavanger)
5. Presters lojalitetsforpliktelse og bruk av skriftlige advarsler (Borg)
6. Oppfølging av arbeidstakere med rusproblematikk (Nidaros)
7. Personalsak (Agder og Telemark)
8. Kommunale vigslere (Agder og Telemark)
9. Videofilming og strømming av begravelser (Agder og Telemark)
10. Avskjedssak (Møre)
11. Kirkelig enhet (Stavanger)

Vedtak

Sakene ble drøftet.

6/18 Rapport fra arbeidsgruppen for LHBT

Bispemøtet etablerte høsten 2015 en arbeidsgruppe for LHBT. Bakgrunnen for opprettelsen var brev sendt fra en gruppe prester med LHBT-identitet i forkant av kirkevalget 2015. Brevene uttrykte en bekymring over de debatter som måtte komme i den forbindelse, og en forventning til biskopene som arbeidsgivere om å iverksette tiltak for å forebygge mobbing og trakassering. Biskopene ble videre bedt om å avklare noen spørsmål av mer prinsipiell art knyttet til rollen som arbeidsgivere for prester med LHBT-identitet.

Arbeidsgruppen fikk en funksjonsperiode på to år fra begynnelsen av 2016. Gruppas mandat ble bestemt til «arbeidsgruppa skal arbeide med å utvikle tiltak som kan heve kompetansen på LHBT-spørsmål i Den norske kirke». Prost Bjarne Olaf Weider har ledet arbeidsgruppen, og Bispemøtets sekretariat har fungert som sekretær for gruppa.

Arbeidsgruppen har levert sin rapport som redegjør for arbeidet som har skjedd, og drøfter noen saker som har vært oppe til samtale. Rapporten avsluttes med konkrete forslag til tiltak.

Vedtak

Bispemøtet har mottatt rapporten fra arbeidsgruppen for LHBT. Rapporten gir gode ansatser for videre arbeid med å bedre arbeidsmiljøet i Den norske kirke for personer med LHBT-identitet.

Bispemøtet ser at dette best kan gjøres ved å

- gjennomføre en arbeidslivsundersøkelse som kan belyse dagens situasjon
- revidere Strategiplan for likestilling mellom kjønnene, hvor det vurderes hvordan LHBT-tematikk kan tas inn på en sakssvarende måte
- tilrettelegge for kompetanseheving på LHBT-tematikk relatert til arbeidsmiljø- og tilsettingssaker

Bispemøtet oversender saken til Kirkerådet med en henstilling om å følge opp disse punktene og å involvere KA og Bispemøtet der det er relevant.

7/18 Olavstipend 2019

Bispemøtet har siden 2014 hatt ansvaret for forvaltningen og tildelingen av Olavstipendet. Årshjulet for Olavstipendet sier at Bispemøtet på februarmøtet skal vedta antall stipender som skal lyses ut, og om visse temaområder skal prioriteres. Bispemøtets AU gjør vedtak om tildeling på sitt møte i august og den offisielle kunngjøringen skjer i forbindelse med Bispemøtets møte i oktober.

Samtidig med at Bispemøtet skal gjøre vedtak om tema og antall stipender, skjer det et arbeid for å sikre gode søknadsprosesser og oppfølging av stipendmottakere.

Vedtak

Bispemøtet tildeler inntil to stipender for 2019. Utlysningen gjøres åpen for alle søknader innen praktisk-kirkelig eller teologiske temaområder. Søknader som tematiserer "Prest i en ny tid" vil bli prioritert.

8/18 Høring - Revisjon av hovedgudstjenesten

I forbindelse med revisjon av Ordning for hovedgudstjenesten har Kirkerådet sendt ut forslag til revidert hovedgudstjeneste på høring. Svarfrist er 10. april. Planen er at ny ordning skal vedtas på Kirkemøtet i 2019.

Bispemøtet er ikke høringsinstans, men det vurderes som nyttig at biskopene samtaler om høringen og de foreslåtte endringene før hver enkelt skal avgi sitt selvstendige høringssvar og delta i bispedømmerådets behandling av saken.

Kirkerådet og Bispemøtet forbereder også en egen konsultasjon for bla biskopene etter at høringen er avsluttet og de innkomne uttalelser er bearbeidet. Denne vil ventelig finne sted ultimo mai/primio juni.

Det er særlig endringer i praksis for godkjenning og tilsyn med menighetenes lokalordninger for gudstjenesten det er særlig hensiktsmessig å samtale om.

Vedtak

Saken ble drøftet.

9/18 Lærebehandling - liturgisk musikk

I forbindelse med gudstjenestereformen har flere varianter av liturgisk musikk vært utprøvd i menighetene i Den norske kirke. Med utgangspunkt samlepermen Liturgisk musikk for Den norske kirke har utprøvingen av liturgisk musikk omfattet en rekke serier og enkeltledd. Siden 2014 har det vært gjennomført arbeid for å vurdere den liturgiske musikken, med sikte på å kunne samle den i færre alternativer.

I behandlingen av saken på Kirkemøtet i 2017 (KM sak 04/17) ble to av tre hovedserier vedtatt, men hovedserie 2, rytmisk serie, ble sendt tilbake til Kirkerådet. I vedtaket heter det i pkt 5: *«Kyrkjemøtet ber Kyrkjerådet om ein meir gjennomarbeidd Allmenn 2, med betre samsvar mellom dei ulike ledda. Serien bør være eit tydelegare musikalsk sjanger-alternativ til allmenn serie 1 og 3. Kyrieleddet bør være trinitarisk.»*

Etter Kirkemøtet i 2017 er det gjort et arbeid med serien, og i gjennomgangen av de ulike leddene vil det redegjøres for endringene fra versjonen som ble avvist av Kirkemøtet og det som nå foreligger for en læremessig uttalelse. Alle fire leddene, Kyrie, Gloria m/laudatus, Sanctus og Agnus dei, ble godkjent på Kirkerådsmøtet i september 2017 og saken skal til endelig behandling på Kirkemøtet i 2018.

Bispemøtet har fått oversendt Kirkerådets vedtak om liturgisk musikk fra 2017 til læremessig uttalelse.

Vedtak

Bispemøtet har fått oversendt Kirkerådets vedtak om liturgisk musikk i allmenn serie 2 for læremessig behandling, og vil uttale følgende:

- Musikken understreker Kyrieleddets funksjon og innhold.
- Det har fått en treleddet form hvor ordet «Gud» benyttes i alle tre leddene uten en nærmere utdyping. Ordet «Gud» i Kyrie bes derfor fjernet i alle ledd, da det heller enn å styrke gudsbegrepet svekker den trinitariske forståelsen av Gud.

Utover dette har Bispemøtet ingen læremessige innvendinger til den liturgiske musikken i allmenn serie 2.

Bispemøtet drøftet om de to siste leddene i Gloria burde omarbeides slik at de blir tydeligere uttrykk for lovprisning, jf de vedtatte tekstene i Ordning for hovedgudstjenesten fra 2011. Bispemøtet konkluderer med at dette ikke er læremessig nødvendig.

10/18 Den norske kirkes grunnlag

Den norske kirkes konfesjonelle grunnlag er beskrevet i Kong Christian Vs Norske Lov av 1687 (NL). Etter skillet mellom stat og kirke er det et behov for at Den norske kirke selv fastsetter og bekrefter dette. Kirkemøtet har derfor vedtatt at det skal fastsettes et «grunnlag» for Den norske kirke, som skal inngå som et preambel i kirkeordningen. I tillegg til å bekrefte hvilke bekjennesskrifter Den norske kirke hviler på, er det tenkt at dokumentet også skal gi noen sentrale, overordnede perspektiver knyttet til DNS selvforståelse og oppdrag.

Etter Kirkemøtet i 2015 har det vært en lengere prosess med å finne en god form og et godt språk som er dekkende for en slik tekst. Dokumentet har vært oppe til behandling i Kirkerådet og Bispemøtet flere ganger. Kirkerådet drøftet det på sitt møte 25.-26. januar 2018 (KR sak 12/18), mens biskopene hadde det oppe på sitt oktobermøte i 2017 (BM sak 30/17).

Vedtak

Biskopene har drøftet Den norske kirkes grunnlag og vil gi følgende innspill til den videre utvikling av teksten:

Den norske kirkes grunnlag

§ 1

Den norske kirke er en evangelisk-luthersk kirke som bekjenner troen på den treenige Gud og evangeliet om frelse i Jesus Kristus som er gitt oss .... og uttrykt i bekjennelsen...

§ 3

[...] Alle døpte er kalt til å tjene Gud og medmennesker, og å ta del i kirkens liv.

§ 4

[...] I gudstjenesten samles menigheten. Der utrustes og sendes den slik at kirken kan virkeliggjøre sitt kall ...

Bispemøtet stiller spørsmål ved om de fire kjennetegn i siste setning (bekjennende, misjonerende, tjenende, åpen folkekirke) bør nevnes.

§ 6

Den norske kirke er landsdekkende og inndelt i sokn. Soknet er den grunnleggende enhet i kirken og kan ikke løses fra denne. Menigheten er fellesskapet av de som tilhører Den norske kirke og er bosatt i soknet.

Hver menighet står under tilsyn av en biskop, og har en ordnet prestetjeneste. Den norske kirke består i og gjennom menighetene, og er en del av den verdensvide kirke.

Styring og ledelse av Den norske kirke på alle nivåer skjer i et samvirke mellom valgte representanter for og blant kirkens medlemmer og representanter for tjenesten med Ord og sakrament.

Alle kirkelige organer er forpliktet på Den norske kirkes læregrunnlag.

§ 7

Samisk kirkeliv (språk og kultur) er en integrert del av Den norske kirke.

Anliggendet er viktig, og formuleringen bør bearbejdes i samråd med Samisk kirkeråd.

11/18 Bispemøtet i ny kirkeordning

I sak BM 31/17 Bispemøtets plass i ny kirkeordning, drøftet Bispemøtet det ansvar og de oppgaver som er lagt til Bispemøtet etter gjeldende kirkeordning, og konkretiserte noen forhold ved dette som ikke blir opplevet som tilfredsstillende.

Behandlingen var lagt opp i fire punkter: 1) Kirkemøtets distribusjon av myndighet, 2) Bispemøtets behandling av lære- og liturgisaker, 3) Kirkeledelse og daglig ledelse, 4) Organisering av Bispemøtets sekretariat.

Pkt 1) vil bli utredet til bispemøtet i oktober 2018. Pkt 3) er delvis fulgt opp gjennom melding av sak til behandling på Kirkemøtet 2018. Pkt 4) er foreløpig under administrativ oppfølging.

Saken nå handler om pkt 2) Bispemøtets behandling av lære- og liturgisaker. Dette er konkretisert til håndtering av den type økumeniske saker som handler om teologiske uttalelser, samt arbeid med liturgiutvikling.

Vedtak

Bispemøtet har drøftet utvikling av kirkeordningen og samhandlingen i og mellom de sentralkirkelige organer, med særlig vekt på Den norske kirkes håndtering av økumenikk, lære- og liturgisaker.

Bispemøtet vil utvikle en helhetlig forståelse av hvordan biskopene og Bispemøtet kan ivareta de oppgaver som er gitt av Kirkemøtet, inkludert Bispemøtets forhold til Kirkemøtet.

På kort sikt og innenfor gjeldende regelverk er det to forhold vi særlig vil trekke frem:

Bispemøtet imøteser et nærmere samarbeid med Mellomkirkelig råd med sikte på å involvere Bispemøtet sterkere i arbeidet med teologiske høringsuttalelser. Det bør i denne sammenheng vurderes om Teologisk nemnd bør forankres i Bispemøtet.

Bispemøtet imøteser en tilsvarende involvering når det gjelder arbeidet med liturgiutvikling, inkludert arbeidet i Nemnd for gudstjenesteliv (NFG), arbeidet i høringsfasen og sluttbehandling forut for innstilling til Kirkemøtet. Det bør i denne sammenheng vurderes om NFG bør forankres i Bispemøtet.

Vi ber Kirkerådet ta initiativ til å presisere Kirkemøtets arbeidsform når det gjelder endelig behandling av liturgisaker.

12/18 Ledelse av prestetjenesten - rolle og ansvar for Kirkerådet, biskop og prost

Bispemøtet og Kirkerådet er enige om å drøfte hvordan ledelse av prestetjenesten utøves i kirken i dag, med særlig henblikk på fordeling av rolle, ansvar og oppgaver mellom Kirkerådet, Bispemøtet, biskopene og prostene.

Biskop og prost har som sin særlige oppgave å lede prestetjenesten. Frem til 2017 var Kongen ved departementet øverste arbeidsgiver. Departementet utøvet på det grunnlag både styring og ledelse av prestetjenesten. Dette skjede primært gjennom fastsettelse av budsjettammer for bispedømmerådene, tjenesteordning for biskop, prost og menighetsprest, samt å være rådgiver og ankeinstans for tjenstlige saker. Departementet gav også ut rundskriv m.v. vedrørende prestetjenestens rammevilkår.

Ifm virksomhetsoverdragelsen har det blitt reist som et spørsmål hvordan Kirkerådet vil utøve sin myndighet som øverste arbeidsgiver i rettssubjektet Den norske kirke. Den

myndighet som tidligere lå til departementet, er nå i det vesentlige flyttet over til Kirkerådet. Samtidig viderefører Kirkerådet i mangt en tradisjon og praksis som Kirkerådet gjennom lang tid har opparbeidet seg, og som mer er rettet inn mot innholdet i det pastorale og menighetsbyggende arbeidet. Det kan for eksempel handle om at Kirkerådet sender ut forslag til forbønner og annet materiell til gudstjenester, eller at Kirkerådets ansatte offentlig uttaler seg om aktuelle saker knyttet til gudstjenesteliv m.v.

Både virksomhetsoverdragelsen i seg selv, men også den doble kilde til Kirkerådets nye posisjon, aktualiserer spørsmålet om hvordan Kirkerådet vil opptre som ledelsesorgan i kirken, særlig med sikte på prestedtjenesten og relatert til det ansvar som er lagt til biskop og prost. Sett i forhold til departementets praksis, spørres det om Kirkerådet på en sterkere og mer direkte måte vil gå inn i det som handler om ledelse av prestedtjenesten.

Det synes derfor å være et behov for å avklare nærmere både rolle, ansvarsfordeling og oppgavefordeling mellom Kirkerådet, Bispemøtet og biskopene når det gjelder ledelse av prestedtjenesten.

Vedtak

Saken ble drøftet.

13/18 Pilegrimstradisjoner og kirkelig samhandling

Aktiviteter knyttet til ulike pilegrimstradisjoner har tiltatt i styrke over de senere år. Pilegrimsarbeidet er godt integrert i flere bispedømmer, og det er etablert en rekke sentre og ressursmiljøer til støtte for arbeidet. Pilegrimssatsingen er bred, og berører en rekke forhold, bla teologi og kirkeliv, kultur og kulturformidling, turisme, m.v. En rekke pilegrimsleder er opparbeidet, men det er også utfordringer knyttet til vedlikehold, åpne kirker, anvendelige liturgier m.v.

Kirken utfordres til å gjennomtenke sitt forhold til pilegrim som ide og begrep, ut fra et teologisk, historisk og aktuelt perspektiv. Hvordan kan og bør kirken best samarbeide med pilegrimstiltak og –aktivitet ulike steder i landet?

Formålet med denne saken er å belyse pilegrimsarbeidet i noe bredde, identifisere foreliggende utfordringer og tydeliggjøre samhandlingspotensiale mellom kirken og ulike lokale og sentrale aktører.

Vedtak

Bispemøtet har drøftet pilegrimstradisjoner og kirkelig samhandling. Vi imøteser den varslede stortingsmeldingen om pilegrimsarbeidet med forventning.

Arbeidet med Den norske kirkes selvforståelse i lys av pilegrimsbegrepet ligger foran oss. Det er grunn til å uttrykke takk og anerkjennelse for det arbeidet som mange har bidratt til. Pilegrimsvandring er tatt i bruk som tenkning og arbeidsredskap i lokalkirken, særlig gjennom skole-kirkesamarbeid, diakoni og trosopplæring.

Det er viktig at pilegrimstradisjoner og kirkelig samhandling forankres i de ulike organer i Den norske kirke, med tydeliggjøring av mål og strategier for et fortsatt arbeid. Bispemøtet oppfordrer til at temaet belyses på Kirkemøtet et av de kommende år.

Gjestfriheten er en grunnleggende verdi i Den norske kirke. Dette utfordrer til å ta imot pilegrimer som kommer, og gi mulighet til å besøke de hellige rom. Bispemøtet understreker betydningen av åpne kirker, og vil derfor anmode om å fortsette arbeidet med å legge til rette for å sikre åpne kirker langs ledene.

14/18 Kirken i det offentlige rom

Bispemøtet har på initiativ fra Mellomkirkelig råd bidratt til at LVFs studiedokument *The Church in the Public Space* har kunnet bli oversatt til norsk. Dokumentet legger opp til en faglig samtale både om det teologiske grunnlaget for å engasjere seg i samfunnet og hvordan dette konkret kan komme til syne i dagens virkelighet. Som et supplement har Bispemøtet utviklet et studiemateriale som ønsker å knytte LVFs dokument nærmere en norsk virkelighet. Ønsket om et faglig arbeid omkring teologi og samfunn har kommet til syne i EVU-undersøkelse og i Bispemøtet tidligere. Biskopene bes samtale om innholdet i dokumentet og vurdere om dette er et egnet materiale å benytte til en faglig samtale i prostiene.

Vedtak

Bispemøtet har samtalt om kirkens engasjement i det offentlige rom med utgangspunkt i dokumentet fra Det lutherske verdensforbund "Kirken i det offentlige rom".

Biskopene anbefaler dokumentet og det supplerende studiemateriellet, og oppfordrer til å bruke dette som en ressurs.

15/18 Islam i Norge i 2018

Hva er islam i Norge i 2018? Hvordan ytrer islam seg som sådan, hvilke ulike retninger finnes?

SSB anslår at det er ca 200 000 muslimer i Norge i dag, dvs ca 4 prosent av befolkningen (<http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/4-prosent-muslimer-i-norge-vedlagt>). Det er imidlertid en viss usikkerhet knyttet til estimatet. De fleste er bosatt i Oslo, Akershus, Østfold og Oppland.

Det er 148 000 medlemmer av registrerte, muslimske trossamfunn. Det antas videre at en stor del muslimer ikke er medlem av noen moske. I 2010 var det 126 muslimske forsamlinger i Norge.

Det har vært en betydelig debatt knyttet til hvilke religiøse retninger som rommes innenfor norsk islam, i hvilken grad er norske muslimer integrert i samfunnet, og om det finnes tilløp

til radikalisering? Disse og flere spørsmål vil bli belyst i en seminarøkt med innledninger fra eksterne gjester.

Innledere

Bushra Ishaq, lege, forsker og forfatter

Sindre Bangstad, forsker, KIFO

Anne-Hege Grung, førsteamanuensis ved TF, UiO